

de Rechtspraak

Aan de minister van Justitie
Dr. E.M.H. Hirsch Ballin
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Afdeling Ontwikkeling

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t (070) 361 97 23
f (070) 361 97 46
www.rechtspraak.nl

datum 17 december 2008
van Kabinet & Communicatie
doorkiesnummer 070 - 361 9721
e-mail Voorlichting@rechtspraak.nl
onderwerp Adviesaanvraag wetsvoorstel inzake de introductie van DNA-
verwantschapsonderzoek en DNA-onderzoek naar uiterlijk
waarneembare persoonskenmerken van het onbekende
slachtoffer en de regeling van enige andere voorwerpen

Geachte heer Hirsch Ballin,

Bij brief van 15 oktober 2008 met bovengenoemd kenmerk verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de "**Raad**") advies uit te brengen inzake het conceptwetsvoorstel betreffende de introductie van DNA-verwantschapsonderzoek en DNA-onderzoek naar uiterlijk waarneembare persoonskenmerken van het onbekende slachtoffer en de regeling van enige andere voorwerpen (het "**Wetsvoorstel**").

Het Wetsvoorstel bevat twee nieuwe mogelijkheden van DNA-onderzoek. Naast het klassieke DNA-onderzoek dat is gericht op het vergelijken van het DNA-profiel van een verdachte of veroordeelde, met profielen die in de DNA-databank zijn opgeslagen, en het DNA-onderzoek dat is gericht op het vaststellen van uiterlijk waarneembare persoonskenmerken van de onbekende verdachte op grond van een aangetroffen DNA-profiel, wordt het verwantschapsonderzoek geïntroduceerd dat is gericht op het vergelijken van een aangetroffen DNA-profiel met het DNA-profiel van een bloedverwant van de mogelijke dader van wie geen DNA-profiel beschikbaar is. Verder wordt het DNA-onderzoek, dat is gericht op het vaststellen van uiterlijk waarneembare persoonskenmerken, ook mogelijk voor het achterhalen van de identiteit van een ongeïdentificeerd stoffelijk overschot. Voorts wordt voorgesteld de hulpofficier van justitie in bepaalde gevallen de bevoegdheid te verlenen om in het belang van het onderzoek een deskundige te benoemen teneinde DNA-onderzoek te verrichten op basis van het celmateriaal van een onbekende verdachte.

Ten slotte beoogt het Wetsvoorstel het mogelijk te maken dat DNA-onderzoek kan worden verricht aan de hand van celmateriaal van een vermiste personen of hun eerstegraads bloedverwanten en dat de daaruit verkregen DNA-profielen in de databank voor strafzaken kunnen worden verwerkt.

de Rechtspraak

datum 17 december 2008
pagina 2 van 6

Gehoord de gerechten, adviseert de Raad als volgt.¹

Advies

De Raad heeft de volgende opmerkingen.

1. Opmerkingen

Verwantschapsonderzoek

De invoering van het verwantschapsonderzoek heeft tot doel de vergroting van de effectiviteit van de opsporing en de vervolging van strafbare feiten. Door middel van dit onderzoek kan onder meer een aangetroffen DNA-profiel worden vergeleken met het DNA-profiel van een bloedverwant van de mogelijke dader van wie geen DNA-profiel beschikbaar is. Het gaat daarbij om het zoeken naar een gedeeltelijke overeenkomst tussen het aangetroffen DNA- materiaal en het ter beschikking gestelde DNA-materiaal. Als een gedeeltelijke overeenkomst wordt gevonden, duidt dat erop dat de mogelijke dader een bloedverwant is van degene die voor het onderzoek DNA-materiaal ter beschikking heeft gesteld. Deze methode is betrouwbaar, indien vaststaat dat degene die DNA ter beschikking heeft gesteld, biologisch verwant is aan de mogelijke dader. Dit zal het geval zijn, indien door een tweelingbroer of -zuster of de moeder van de betrokkene DNA materiaal ter vergelijking ter beschikking is gesteld. In alle andere gevallen houdt de methode risico's in zich. Kunstmatige inseminatie leidt tot DNA-verwantschap met een, vaak onbekende, donor. Ook is niet iedereen biologisch verwant aan degene die in de burgerlijke stand als zijn vader staat vermeld en kan daardoor een onjuiste conclusie worden getrokken. Met de resultaten van verwantschapsonderzoek dient daarom behoedzaam te worden omgegaan.

Ook als bij het klassieke DNA-onderzoek op basis van het aangetroffen DNA-profiel wordt gestuit op een verwantschaprelatie met een reeds in de databank opgenomen DNA-profiel, is voorzichtigheid geboden. Want hoe wordt met de hiervoor geschetste onzekerheden achterhaald wie de in aanmerking komende bloedverwanten zijn van degene wiens DNA-profiel in de databank is opgenomen? Daarbij speelt de bescherming van de persoonlijke levenssfeer een belangrijke rol, omdat bij dat achterhalen onbekende bloedverwantschap of het ontbreken van veronderstelde bloedverwantschap boven water kan komen.

¹ De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklast van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

de Rechtspraak

datum 17 december 2008
pagina 3 van 6

Onderzoek in de DNA-databank voor strafzaken ten aanzien van vermiste personen.

Op het eerste gezicht lijkt de tekst van het Wetsvoorstel geen bevoegdheid te bevatten tot onderzoek in de DNA-databank voor strafzaken ten aanzien van vermiste personen die niet worden verdacht van een strafbaar feit. Uit de MvT blijkt echter dat die bevoegdheid wordt beoogd. Sinds 2006 worden DNA-profielen van vermiste personen of, bij gebrek aan voorwerpen met hun celmateriaal, van hun eerstegraads familieleden, alsmede DNA-profielen van niet-geïdentificeerde lijken of delen daarvan opgenomen in een bijzondere databank vermiste personen en ongeïdentificeerde lijken en lijkdelen. Deze databank valt onder de werking van de Wet politiegegevens en is aangelegd ten behoeve van de hulpverleningstaak van de politie (MvT p. 18). Uit de MvT blijkt dat wordt beoogd om de DNA-profielen van personen, van wie wordt vermoed dat zij als gevolg van een misdrijf zijn vermist, ook op te nemen in de DNA-databank voor strafzaken (p. 18). Daarmee rijst in de eerste plaats de vraag of de passages in de artikelen 151c, tweede lid, en 195e, tweede lid, Sv telkens na "tenzij" daartoe als een - toereikende - bevoegdheidsverlening kunnen worden beschouwd. In de tweede plaats heeft de voorgestelde wijziging een ruime strekking, namelijk "een vermiste persoon". In de MvT wordt echter gesproken van personen, van wie wordt vermoed dat zij als gevolg van een misdrijf zijn vermist. Uitgaande van de ruime strekking is het in de derde plaats de vraag of deze mogelijkheid geregeld dient te worden in het Wetboek van Strafvordering omdat ook niet strafvorderlijk relevante vermissingen daaronder vallen. De Raad acht het gewenst dat in de tekst van de wet omtrent deze punten duidelijkheid wordt geschapen.

Onderzoek naar uiterlijk waarneembare persoonskenmerken van een onbekend slachtoffer

Het Wetsvoorstel schept de mogelijkheid om DNA-onderzoek te verrichten naar de waarneembare persoonskenmerken van een onbekend slachtoffer. Om dit onderzoek te kunnen verrichten, zullen er vermoedelijk meer kenmerken in de DNA-databank moeten worden opgenomen dan thans het geval is. Er zijn Europese afspraken over de systemen die bij DNA-onderzoek gebruikt worden. Dat zijn er voornamelijk tien. Het is niet duidelijk of door dit Wetsvoorstel wijzigingen worden aangebracht in de bestaande systemen van de DNA-databank en of daar nieuwe systemen aan worden toegevoegd. Het is gewenst dat daaraan in de MvT aandacht wordt besteed.

Voorlichting aan degene die niet worden verdacht van enig misdrijf

Celmateriaal van personen die niet worden verdacht van enig misdrijf kan overeenkomstig art. 151e, derde lid, en art. 195g, derde lid, Sv slechts worden afgenomen en gebruikt voor het vaststellen van verwantschap na schriftelijke toestemming van die personen. In de MvT wordt aangekondigd dat in de voorlichting aan het publiek nader aandacht aan die schriftelijke instemming zal worden besteed (p. 9). De Raad acht het uit een oogpunt van rechtsbescherming gewenst dat niet wordt volstaan met algemene informatie aan het publiek maar dat telkens aan betrokkene wordt meegedeeld wat de gevolgen van medewerking aan het onderzoek kunnen zijn en dat die medewerking kan worden geweigerd (het zgn. *informed consent*). Bovendien dient aan betrokkene vooraf te worden meegedeeld dat hij zich van medewerking kan verschonen ten aanzien van de in artikel 217 Sv genoemde verwanten. Het verdient overweging dit tot uitdrukking te brengen door aan art. 151e,

de Rechtspraak

datum 17 december 2008
pagina 4 van 6

derde lid, en art. 195g, derde lid, Sv toe te voegen dat de in de laatste volzin van het tweede lid genoemde personen worden gewezen op het verschoningsrecht, bedoeld in artikel 217.

In de bijlage bij deze brief worden artikelsgewijs nog enkele opmerkingen gemaakt.

2. Werklast

Het Wetsvoorstel heeft gevolgen voor de werklast van de rechtspraak, met name voor de rechter-commissaris. Deze krijgt in aanvulling op de bestaande mogelijkheden tot gelasten van DNA-onderzoek in het wetsontwerp drie nieuwe bevoegdheden die tot verzwaring van de werklast kunnen leiden:

1. hij kan opdracht geven tot DNA-onderzoek ter bepaling van het DNA-profiel van een *vermiste persoon* (art. 195e, lid 2, Sv).
2. hij kan opdracht geven tot DNA-onderzoek dat is gericht op het vaststellen van *uiterlijk waarneembare persoonskenmerken van het onbekende slachtoffer* (art. 195f, lid 1, Sv).
3. hij kan - uitsluitend in geval van een misdrijf als bedoeld in art. 67, lid 1, Sv - in het belang van het onderzoek opdracht geven tot DNA-onderzoek dat gericht is op het *vaststellen van verwantschap* (art. 195g, lid 1, Sv).

Deze bevoegdheden worden in het Wetsvoorstel ook toegekend aan de officier van justitie (art. 151c, , 151d, resp. 151e Sv). Aangenomen moet worden dat in de praktijk de bevoegdheden in de meeste gevallen door de officier van justitie zullen worden toegepast. De Raad verwacht mede daarom dat het Wetsvoorstel voor de rechtspraak nauwelijks gevolgen heeft voor de werklast per zaak. Ook verwacht de Raad niet dat deze nieuwe bevoegdheden zullen leiden tot een relevante toename van het aantal strafzaken.

Indien na het uitbrengen van dit advies het wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren. Met het oog op de voorbereiding van de gerechten op de invoering van het uiteindelijke Wetsvoorstel, stelt de Raad het op prijs als hij geïnformeerd wordt over de indiening van het Wetsvoorstel bij de Eerste Kamer en de plaatsing van de definitieve wetstekst in het Staatsblad. Ook eventuele nadere regelgeving volgend op dit Wetsvoorstel met gevolgen voor de rechtspleging valt binnen het adviesrecht van de Raad. Voor zover van toepassing, ontvangt de Raad graag een adviesaanvraag voor deze nadere regelgeving.

Hoogachtend,

mr. F.W.H. van den Emster
Voorzitter

de Rechtspraak

datum 17 december 2008
pagina 5 van 6

Bijlage: opmerkingen artikelsgewijs.

- *art. 138a Sv*: In dit artikel wordt “of het vaststellen van uiterlijk waarneembare persoonskenmerken van de onbekende verdachte” vervangen door: “, het vaststellen van uiterlijk waarneembare persoonskenmerken van de onbekende verdachte of het onbekende slachtoffer of het vaststellen van verwantschap”.

Op pagina 1 van de MvT wordt het volgende overwogen:

“De vergelijking die bij verwantschapsonderzoek plaatsvindt, is niet, zoals bij het klassieke DNA-onderzoek, gericht op een volledige overeenkomst (de zogenaamde hit/no-hitvergelijking) tussen het DNA-profiel van een onbekende verdachte en het DNA-profiel van een bekende persoon, maar op een gedeeltelijke overeenkomst die erop kan duiden dat een bloedverwant van de onderzochte persoon de mogelijke dader is. Deze toepassing van het DNA-onderzoek die in Nederland al wordt gebruikt bij bijvoorbeeld vaststelling van ouderschap, gezinshereniging in asielprocedures en de identificatie van oorlogsslachtoffers, slachtoffers van rampen en vermiste personen, kan van betekenis zijn voor de opheldering van strafbare feiten.”

Gelet hierop beperkt het verwantschapsonderzoek, bedoeld in art. 138a Sv, zich tot het vaststellen van een gedeeltelijke overeenkomst tussen een aangetroffen DNA-profiel en een DNA-profiel van een bekend persoon. Als een gedeeltelijke overeenkomst wordt gevonden, duidt dat erop dat de mogelijke dader een bloedverwant is van de bekende persoon. Die beperkte doestelling van het verwantschapsonderzoek wordt niet in de voorgestelde definitie in art. 138a Sv verwoord. Het verdient aanbeveling dat wel te doen.

De voorgestelde definitie in art. 138a Sv lijkt - in samenhang met het voorgestelde art. 151a, eerste en zevende lid, Sv - verwantschapsonderzoek ten behoeve van het vaststellen van de identiteit van een lijk niet uit te sluiten (zie Artikel I, onderdeel B van het ontwerp). Uit de MvT (p. 20) lijkt te volgen dat het vaststellen van de identiteit van een lijk echter primair geschiedt door het DNA-profiel van het stoffelijk overschot te vergelijken met DNA-profielen van verdachten en veroordeelden in de DNA-databank voor strafzaken.

- *Art. 151a, lid 2, Sv*: In dit lid wordt een bevoegdheid gecreëerd voor de hulpofficier van justitie indien DNA-onderzoek wordt verricht op basis van celmateriaal van een onbekende verdachte. De motivering in de MvT om deze bevoegdheid uit te breiden tot de hulpofficier van justitie is in het licht van de mogelijkheden van de hedendaagse moderne communicatiemiddelen niet overtuigend.
- *Artt. 151c, lid 1, en 195e, lid 1, Sv*: Deze leden 1 en 2 van beide artikelen bieden de mogelijkheid om DNA-onderzoek te verrichten met behulp van inbeslaggenomen voorwerpen indien DNA-onderzoek niet mogelijk is door gebrek aan ander celmateriaal. In het eerste lid van beide artikelen wordt aan dit onderzoek de voorwaarde gesteld dat er sprake moet zijn van “zwaarwegende redenen”. Hoewel dit criterium ook in de bestaande artikelen 151b, 151c, 195d

de Rechtspraak

datum 17 december 2008
pagina 6 van 6

en 195e Sv is opgenomen, wordt daaraan in de MvT geen invulling gegeven. Het aanreiken daarvan zal een gelijke en afgewogen toepassing bevorderen. De Raad acht het daarom gewenst dat in de MvT daarop nader wordt ingegaan.